

Кривов'язюк Ігор Володимирович

канд. екон. наук, професор, професор кафедри підприємництва, торгівлі та логістики
Луцький національний технічний університет, Україна

КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ: ЗМІНА ФОРМИ ВЛАСНОСТІ, ДІАГНОСТИКА СТАНУ, ПРИЙНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ

Розвиток сучасних підприємств залежить від багатьох факторів, які визначають перспективність їх діяльності. Ці фактори можуть характеризувати тип розвитку, можливості контролю за бізнесом, вид управління та силу дії [5], визначати вплив на конкурентне середовище [9] та рівень конкурентоспроможності підприємств [1], їх економічну поведінку [2]. Тобто вплив цих факторів є багатосторонній та різноаспектний одночасно, що ускладнює їх виявлення та оцінювання. Водночас, несвоєчасність встановлення факторів впливу на розвиток підприємств може негативно впливати на їх стратегічну перспективу, спричинювати виникнення численних проблем, які заважають розвитку чи можуть спричинити погіршення використання їх потенціалу в майбутньому, обмежуватиме використання нових можливостей, орієнтацію на інновації. Слід враховувати й кризові явища, які постійно стають на заваді розвитку підприємств [10]. Розвиток підприємств значною мірою також визначає їх взаємодія з ринковим середовищем. Вивчення ринкового середовища уможливорює комплексне дослідження єдності, взаємозв'язку і взаємодії складових елементів ринку, пошуки та розвиток нових організаційних форм господарських зв'язків, управління попитом і пропозицією, механізми самоналаджування основних ланок виробництва на ефективний режим господарювання. Проте, дійсність української економіки є такою, що домінуючим фактором, що стримує розвиток підприємств, є «воєнні дії та їх наслідки», а майбутні негативні очікування бізнесу на 2023 р. поступово пом'якшуються [7], значним є вплив політичних і соціально-економічних факторів [6]. Однак, вплинути хоч якимось чином на зовнішні фактори підприємства не в змозі, тому слід більш детально зупинитись на внутрішніх факторах, які сприятимуть їх розвитку. Відтак, важливим є запровадження наукового підходу щодо розкриття ключових факторів сприяння вирішенню перелічених проблем і завдань розвитку підприємств одночасно, що і визначає актуальність досліджуваної проблематики.

Кожне підприємство, що прагне якнайдовше утримуватись на ринку, повинно зважати на такі складники успішного функціонування та розвитку як управління, ресурси та перспективність, в основі яких повинна знаходитись інноваційність (рис. 1).

Управління ресурсами підприємства є складним процесом, який розглядається як процес прийняття і здійснення управлінських рішень, спрямованих на раціональне використання, нарощення та оптимізацію потенціалу підприємства з метою досягнення поставлених цілей і забезпечення стійкого функціонування та розвитку підприємства. Інноваційність не лише розкриває вміння використовувати потенціал підприємства для утримування високої конкурентної позиції, яка спирається на ключові компетенції, розкриває еластичність діяльності в пристосовуванні до умов діяльності, що змінюються. Вона вказує й на здатність передбачати майбутнє і перспективне мислення менеджерів підприємства. Потенційні можливості розвитку підприємств визначають зміна організаційної форми господарювання в контексті вимог ринку, здатність підприємств

Рис. 1. Що визначає розвиток сучасного підприємства

Джерело: побудовано автором

своєчасно виявляти проблеми та запобігати їх негативному впливу на можливості подальшого функціонування та розвитку, адекватність прийнятих управлінських рішень запитам ринкового середовища, включаючи врахування інноваційних цілей та завдань.

Розвиток підприємства рано чи пізно веде до зміни форми власності, до переваг якої прийнято відносити отримання необмежених можливостей до залучення інвестицій, покращення залучення додаткових технічних ресурсів, створення умов відносно залучення нових працівників, покращення гнучкості у прийнятті рішень тощо [8]. Особливо актуальним це постає в умовах посилення інтеграційних процесів, що викликає необхідність виходу підприємств на міжнародні ринки або залучення до співпраці іноземних партнерів.

На будь-якому етапі життєвого циклу свого розвитку підприємства стикаються з численними проблемами, ідентифікація яких повинна відбуватись завдяки своєчасно здійснюваній діагностиці стану підприємств. Діагностику слід визначати як процес, цілеспрямована і систематична реалізація якого дає змогу ідентифікувати існуючу ситуацію, причини і перспективи її зміни, оцінити ефективність рішень і на цій основі здійснювати економічно обґрунтоване та скоординоване стратегічне управління діяльністю підприємства відповідно до умов функціонування і стадії його розвитку. Водночас, діагностика виступає як складова система стратегічного управління, дієвий інструмент забезпечення конкурентоспроможності підприємства у довгостроковій перспективі. А той факт, що основна мета діагностики – генерація економічно обґрунтованих управлінських рішень, не змінюється залежно від сфери управління, в якій вона використовується, дає підставу розглядати всі без винятку сторони діяльності суб'єктів господарювання через призму діагностики [3]. Підвищити ефективність окресленого процесу управління покликане використання визначеного алгоритму побудови моделі прийняття рішень, що відобразить логіку й технологію управлінської діяльності, яка базуватиметься на результатах діагностики стану підприємства [4], буде узгоджуватись з цілями розвитку, враховуючи можливості використання ресурсів і перспективність розвитку загалом.

Інноваційність відіграє ключове значення в усіх сферах функціонування та розвитку сучасних підприємств, забезпечуючи їх своєчасну технологічну модернізацію, підвищення кваліфікації працівників і управлінського персоналу, сприяє впровадженню нових науково-технічних рішень та просуванню інновацій на ринок. Саме інноваційність підштовхує підприємства до змін, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності продукції, успішній її реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках, забезпечуючи отримання інноваційної премії на основі прийняття інноваційних рішень.

Таким чином, успішному розвитку підприємств у сучасних ринкових умовах покликані сприяти зміна форми власності, діагностика наявного та перспективного стану, прийняття інноваційних рішень. Та, разом з тим, слід пам'ятати, що підприємства можуть створити реальну цінність лише тоді, коли покладені в основу їх розвитку інноваційні зміни будуть здатні перетворювати пріоритет і зобов'язання на результати. Тому значну увагу також слід приділяти факторам лідерства та ефективності керування.

Список використаних джерел:

1. Герасимова, В.О., & Резанов, Е.О. (2020). Конкурентоспроможність підприємства: сутність та фактори впливу в сучасних умовах. *Економічний простір*, (154), 93-97.
2. Заїка, Ю.А. (2016). Фактори впливу на економічну поведінку промислового підприємства. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*, 31 (2), 112-117.
3. Кривов'язюк, І.В. & Кость, Я.О. (2012). *Діагностика фінансово-господарської діяльності промислового підприємства* / Під наук. ред. Брюховецької, Н.Ю. Донецьк-Луцьк: ЛНТУ.
4. Кривов'язюк, І.В., & Пахольчук, А.І. (2013). Процес прийняття господарських рішень та його вплив на ефективність діяльності підприємства. *Ефективна економіка*, 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1962>.
5. Маргітич, В., Гудзовата, Л., & Мигович, В. (2022). Типологізація інноваційних факторів економічного розвитку. *Економіка та управління національним господарством*, 1 (85), 21-29.
6. Національна Рада з відновлення України від наслідків війни (2022). *Проект плану відновлення України*. Липень 2022. Вилучено з: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>.
7. Національний банк України (2022). Ділові очікування підприємств України. IV квартал 2022 року. Департамент статистики та звітності. Випуск № 4 (68). URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BOS_2022-Q4.pdf?v=4 (дата звернення 15.01.2023 р.).
8. Павлов, В.І., & Кривов'язюк, І.В. (1998). *Приватизація державних підприємств*. Луцьк: Надстир'я.
9. Соболева, Т.О., & Наумович, Ю.І. (2022). Фактори впливу на конкурентне середовище будівельних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*, 1, 64-67.
10. Kryvovyuzyuk, I. (2014). Crisis and innovative activity of Ukraine's industrial enterprises. *Actual Problems of Economics*, 159 (9), 218-223.